

Αλ. Παπαδιαμάντη,
Το μοιρολόγι της φώκίας
και η λογοτεχνία
της Νέας Αθηναϊκής Σχολής
(1880-1920)

Μπιλανάκη Ελευθερία
Καθηγήτρια-Φιλολόγος

Η Ελλάδα στα 1880
Η μεγάλη ιδέα-απελευθέρωση ελληνικών εδαφών

ΕΥΡΩΠΗ

βιομηχανική επανάσταση:

- Η οικονομική ανέχεια, η μετανάστευση, οι ταξικές αντιθέσεις,
- οι δύσκολες συνθήκες της κοινωνικής ζωής,
- οι πρώτες απεργιακές κινητοποιήσεις,
- ο υψηλός δείκτης θνησιμότητας,
- η εκμετάλλευση των παιδιών, ο αποκλεισμός από το σχολείο

Η ΝΕΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΧΟΛΗ (1880-1920): εποχή αλλαγών

- Χαρίλαος Τρικούπης (αναπτυξιακά έργα)
- Συνθήκη Κωνσταντινουπόλεως (1881): παραχώρηση Θεσσαλίας και Άρτας.
- Λαογραφία: Νικόλαος Πολίτης (1852-1921)
- δημοτικό τραγούδι
- Γλωσσολογία: Γιάννης Ψυχάρης, *Το Ταξίδι μου* (1888)
- δημοτικισμός

• Λογοτεχνικά ρεύματα στη πεζογραφία:

- ☐ Ρεαλισμός
- ☐ Νατουραλισμός
- ☐ Ηθογραφικό διήγημα
- Αιμ. Ζολά, *Νανά*, 1879
- Α. Καρκαβίτσα, *Ζητιάνος*, 1896
- Αλ. Παπαδιαμάντη, *Η φόνισσα*, 1903
- Γ. Βιζυηνού, *Το αμάρτημα της μητρός μου*

Ι. Ρίζος: «Αθηναϊκή
Βραδιά», 1899

Οι Ποιηταί (Πίνακας ζωγραφικής
του Γεωργίου Ροΐλου (1867-1928),
λάδι σε καμβά, 130x179cm.
Φιλολογικός Σύλλογος
«Παρνασσός». Αθήνα, Ελλάδα.
Ποιητές της λογοτεχνικής γενιάς
του 1880. Στο μέσον του πίνακα, ο
Παλαμάς ακουμπά στο χέρι του.

Γ. Ιακωβίδης, *Παιδική συναυλία*. 1900. Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου (National Gallery-Athens). Ο πίνακας κέρδισε το χρυσό βραβείο στη Διεθνή Έκθεση του 1900 στο Παρίσι.

Το διήγημα

είδος πεζογραφήματος, αφήγηση που είναι συντομότερη από το μυθιστόρημα, με λίγα συνήθ. πρόσωπα και με υπόθεση φανταστική ή πραγματική

αισθηματικό

αστυνομικό

ηθογραφικό

ἦθος

www.greek-language.gr πύλη της ελληνικής γλώσσας)

A. συνήθης διαμονή, ενδιαίτημα, κατάλυμα, κατοικία |για ζώα |για ανθρώπους

B. (συνήθως στον πληθ.) συνήθεια, παράδοση,

έθιμο

Γ. χαρακτήρας, ιδιοσυγκρασία |ως αποτέλεσμα συνήθειας |για ζώα |αντ. του *διάνοια*
|(συνήθως στον πληθ.) τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου |τρόπος σκέψης, γνώμη |διάθεση,
έκφραση προσώπου |ηθική εντύπωση του ρητορικού λόγου |ρητορική |πρόσωπο του
δράματος |θέατρο

Εμφάνιση της λέξης: ἥθος

- ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
- ουσιαστικά: ἡθᾶς 'ο γνώστης, ο ἔμπειρος ενός πράγματος, ο συνήθης, ο οικείος', ηθογράφος 'αυτός που διαγράφει το χαρακτήρα', ἀήθεια 'έλλειψη συνήθειας, απειρία', κακοήθεια, εὐήθεια 'αγαθότητα του ἡθους, απλότητα, τιμιότητα', συνήθεια,
- ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
- ουσιαστικά: ἡθοποιΐα 'η διαμόρφωση του χαρακτήρα', ἡθολογία 'η μίμηση του χαρακτήρα κάποιου', κακοήθευμα 'κακοήθης πράξη', καλοήθεια, χρηστοήθεια,
- ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ
- ηθικογραφία, ηθικοδιδάσκαλος, ηθικοθρησκευτικός, ηθικολογέω, ηθικολογία, ηθικολογικός, ηθικολόγος, ηθικοπλαστικός.

ηθογραφικό διήγημα

αναπαράσταση, περιγραφή και απόδοση των ηθών, των εθίμων, της ιδεολογίας και της ψυχοσύνθεσης ενός λαού, όπως αυτά διαμορφώνονται υπό την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος και των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο

ειδυλλιακή αναπαράσταση

(Δροσίνης, Μωραϊτίδης, Χρηστοβασίλης, Καρκαβίτσας, Κρυστάλλης, Παλαμάς, Κονδυλάκης)

ρεαλιστική ή νατουραλιστική αναπαράσταση

(Παπαδιαμάντης, Καρκαβίτσας, Βλαχογιάννης, Τραυλαντώνης, Ξενόπουλος, Χριστομάνος)

Κοινωνικός προσανατολισμός

(Χατζόπουλος, Θεοτόκης, Βουυράς, Παρορίτης, Πικρός).

Χαρακτηριστικά ηθογραφικού διηγήματος

έντονος λυρισμός

προσωπικά τους βιώματα

προσγγείωση της αφήγησης στο παρόν

απεικόνιση χαρακτηριστικών ανθρώπινων τύπων

σκηνοθετημένη αληθοφάνεια της αφήγησης

Το ηθογραφικό διήγημα στην Ευρώπη

Δεν αποτέλεσε αυτόνομο είδος, εκτός από τη Γερμανία (Auerbach, *Ιστορίες του Μέλανα Δρυμού*, 1843)

Στη Γαλλία εντάσσονται στην παράδοση του ρομαντισμού (Ρουσσώ) ή του ρεαλισμού (Μπαλζάκ, Μωπασάν, Φλωμπέρ), στην Ιταλία του βερισμού (Verga, *Καρυάνα*), στην Αγγλία (T. Hardy).

Georges Seurat (1859-1891)
Paysan travaillant

Famille de Paysans · Jean-
Francois Millet

Προκήρυξη διαγωνισμού «Εστίας» (1883)

- *Ἡ ὑπόθεσις τοῦ διηγήματος ἔσται ἑλληνική, τουτέστι θὰ συνίσταται εἰς τὴν περιγραφὴν σκηνῶν τοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν οἵαδήποτε τῶν περιόδων τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ ἢ εἰς τὴν ἐξιστόρησιν ἐπεισοδίου τινὸς τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας [...]*
Δελτίον τῆς Ἑστίας 15/ 5/ 1883.

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

[Σκιάθος, 3-4-1851/3-1-1911]

*«Δεν έχουν
τελειωμό τα
πάθια και οι
καϋμοί του
κόσμου.»*

Η αυτοβιογραφία του

"Εγεννήθην ἐν Σκιάθῳ, τῇ 4 Μαρτίου 1851. Ἐβγήκα ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον εἰς τὰ 1863, ἀλλὰ μόνον τῷ 1867 ἐστάλην εἰς τὸ Γυμνάσιον Χαλκίδος, ὅπου ἤκουσα τὴν Α' καὶ Β' τάξιν. Τὴν Γ' ἐμαθήτευσα εἰς Πειραιᾶ, εἴτα διέκοψα τὰς σπουδὰς μου καὶ ἔμεινα εἰς τὴν πατρίδα.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1872 ὑπήγα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος χάριν προσκυνήσεως, ὅπου ἔμεινα ὀλίγους μῆνας. Τῷ 1873 ἦλθα εἰς Ἀθήνας καὶ ἐφοίτησα εἰς τὴν Δ' τοῦ Βαρβακείου. Τῷ 1874 ἐνεγράφην εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν, ὅπου ἤκουα κατ' ἐκλογὴν ὀλίγα μαθήματα φιλολογικὰ, κατ' ἰδίαν δὲ ἡσχολούμην εἰς τὰ ξένας γλώσσας.

Μικρὸς ἐζωγράφιζα Ἁγίους, εἴτα ἔγραφα στίχους, καὶ ἐδοκίμαζα νὰ συντάξω κωμωδίας. Τῷ 1868 ἐπεχείρησα νὰ γράψω μυθιστόρημα. Τῷ 1879 ἐδημοσιεύθη "ἡ Μετανάστις" ἔργον μου εἰς τὸ περιοδικὸν "Σωτήρα". Τῷ 1882 ἐδημοσιεύθη "Οἱ ἔμποροι τῶν Ἑθνῶν" εἰς τὸ "Μὴ χάνεσαι". Ἀργότερα ἔγραφα περὶ τὰ ἑκατὸν διηγήματα, δημοσιευθέντα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας."

Κατηγοριοποίηση των έργων του

- Μυθιστορηματική περίοδος (1869-1885)
- Μετανάστις, 1879- Έμποροι των Εθνών, 1882- Γυφτοπούλα, 1884)
- Χρήστος Μηλιώνης, 1885
- Πρώιμη διηγηματογραφική περίοδος (1886-1896)
- Χριστόψωμο έως Έρωσ- ήρωσ, 1897
- Όψιμη διηγηματογραφική περίοδος (1899-1910)
- Γουτού- Γουπατού έως Αντίκτυος του νου, 1910

Χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής γραφής του

Σταδιακή στροφή από το μυθιστόρημα στο διήγημα

Από το νατουραλισμό και την ηθογραφία προς το ρεαλισμό

Υιοθέτηση γυναικείας οπτικής

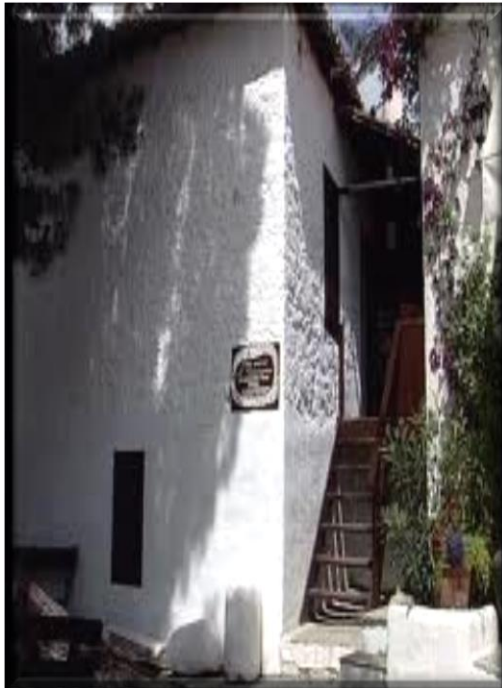
Απουσία σύνθεσης

Ποιητικότητα γραφής

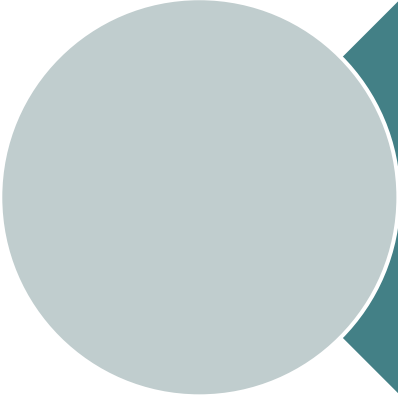
Αυτοβιογραφικό στοιχείο, πάλι με το κακό

Η ειρωνεία της αφηγηματικής γραφής του

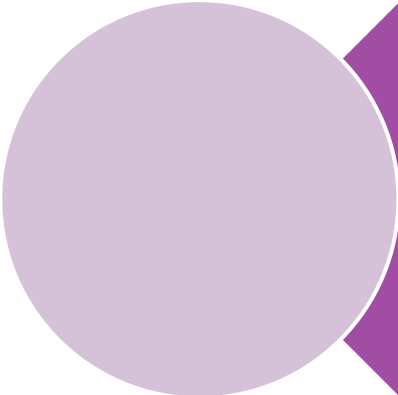
Το διήγημα ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΦΩΚΙΑΣ πρωτοδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα “Πατρίς” το 1908 και περιλαμβάνεται στην συλλογή “Πασχαλινά διηγήματα” που εκδόθηκε στην Αθήνα από τον εκδοτικό οίκο “Φέξη” το 1912.

Ερμηνεία του τίτλου- Σύνδεση με δημοτικά τραγούδια

Είδη δημοτικών τραγουδιών:
πλαισιωτικά και επιτελεστικά

Η σύνδεση της φύσης με το
δημοτικό τραγούδι

Κανόνες δημοτικού τραγουδιού

Ο λιτός και πυκνός λόγος

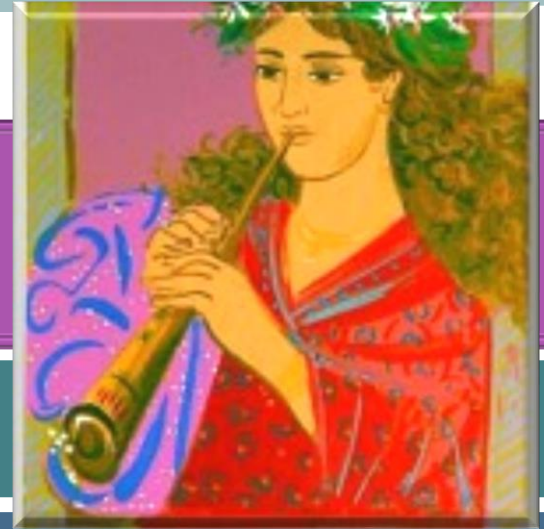
Η αρχή της ισομετρίας.

Η επανάληψη ή ολοκλήρωση του νοήματος του πρώτου ημιστίχιου στο δεύτερο

Το θέμα των άσκοπων ερωτημάτων

το θέμα του αδυνάτου

Οι προσωποποιήσεις: Τα βουνά, τα πουλιά, τα δέντρα, τα άλογα κλπ., δηλαδή κάθε έμψυχο ή άψυχο μπορεί να μιλάει και να παίρνει μέρος στη δράση.

Νικηφ.Λύτρας, *Το ψαριανό μοιρολόι* [1888]

**Βασική θεματική αυτού του διηγήματος:
η απώλεια ζωής ενός μικρού κοριτσιού**

Γραφή για τη γυναίκα- η γυναικεία οπτική
Το παιδί στη λογοτεχνία

Η αντίθεση ζωής και θανάτου

Η αντιπαράθεση των χαρακτήρων

Λυρικά στοιχεία σε σχέση με ρεαλιστικά

Το παιδί στα διηγήματά του

τίτλος	θέμα	τόπος δράσης	α΄ δημοσίευση	τόμος	σελίδες
«Η τελευταία βαπτιστική»	Πνιγμός κοριτσιού σε πηγάδι	Σκιάθος	<i>Εφημερίς</i> , 24. 03. 1888	Β΄	89-94
«Ο Σημαδιακός»	α) Παιδικές αναμνήσεις του αφηγητή από τα κάλαντα των Φώτων β) Έθιμα των Θεοφανείων στη Σκιάθο γ) Τα παιδιά διαμεσολαβητές σε «ραβασάκια»	Σκιάθος	<i>Εφημερίς</i> , 06. 01. 1889	Β΄	103-113
«Η Σταχομαζώχτρα»	Ο αγώνας της γιαγιάς για την επιβίωση των ορφανών εγγονιών της	Σκιάθος	<i>Εφημερίς</i> , 25. 12. 1889	Β΄	115-124
«Η Μαυρομαντηλού»	α) Αναμνήσεις του ήρωα από την παιδική του ηλικία β) σωτηρία του παιδιού	Σκιάθος	<i>Εστία</i> , Μάρτιος 1891	Β΄	153-168
«Παιδική Ιασχαλιά»	α) Κακομεταχείριση κοριτσιού από τη γιαγιά του. β) Η αναντικατάστατη έλλειψη της μάννας	Σκιάθος	<i>Άστυ</i> , 24 Απριλίου 1891	Β΄	169-176
«Φτωχός Άγιος»	Αναμνήσεις του αφηγητή από τα παιδικά του χρόνια	Σκιάθος	<i>Εστία</i> , Ιούλιος 1891	Β΄	211-227
«Ο πολιτισμός εις το χωρίον»	Το πάθος της χαρτοπαιξίας και ο θάνατος του παιδιού	Σκιάθος	<i>Εφημερίς</i> , 25 Δεκεμβρίου 1891	Β΄	237-256
«Ο Αμερικάνος»	α) Σκηνές παιδιών που λένε τα κάλαντα των Χριστουγέννων β) Η αντίθεση ανάμεσα στην ευφορία και την κινητικότητα των παιδιών και τη μοναξιά και τη στασιμότητα της ζωής των ηρώων	Σκιάθος	<i>Το Άστυ</i> , 25-26 Δεκεμβρίου 1891	Β΄	257-273

η γυναικεία λογοτεχνία

Ελ. Μουτζάν- Μαρτινέγκου

Αλ. Παπαδιαμάντη, Το μοιρολόι της φώκιας Ενότητες κειμένου:

1η Ενότητα: "Κάτω από τον ... του κρημνού": Η γριά Λούκαινα σε μια στιγμή της καθημερινής ζωής και το τραγούδι του βοσκού.

2η Ενότητα: "Μια γολέτα ήτο ... παρουσίαν της": Ο άδικος χαμός της μικρής Ακριβούλας.

3η και 4^η Ενότητα: "Καθώς είχε νυχτώσει ... του κόσμου": Η γενική άγνοια για το θάνατο της Ακριβούλας και το μοιρολόγι της φώκιας.

1^η ενότητα

Σκηνοθετική παρουσίαση του χώρου- των προσώπων (η κατάβαση της γριάς Λούκαινας)

Αφηγητής παντογνώστης, μηδενική εστίαση

Αφήγηση, περιγραφή, μονόλογος

Διαπλοκή ρεαλισμού και λυρισμού

2^η ενότητα

Εμφάνιση της παγιδευμένης γολέττας

Η μικρή Ακριβούλα σε αντίθεση με τη γραία

Η σταδιακή προετοιμασία του αναγνώστη

Κλιμακωτή δραματική ένταση

Κορύφωση της πλοκής- αφηγηματική ειρωνεία

Δραματική μέθοδος στην παρουσίαση χαρακτήρων

- **2^η ενότητα**

Νικόλαος Γύζης, *Γιάντες* (1878).
Λάδι σε μουσαμά, 46 x 37 εκ.
Εθνική Πινακοθήκη, Αθήνα.

Το παιδί και τα βιώματά του ως σημαινόμενα των αναγνώσεων του Αλ. Παπαδιαμάντη

πολλοί χαρακτήρες παιδιών εκπροσωπούν την αθωότητα η οποία δοκιμάζεται μέσα στον «τραχύ κόσμο των μεγάλων»

ορισμένοι τύποι παιδιών αναλύονται ως προσωπεία του αφηγητή-συγγραφέα

η παιδική ηλικία, των κοριτσιών ιδιαίτερα, συνοδεύεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αντιλήψεων, ψυχοσύνθεσης, συμπεριφοράς, ονοματοθεσίας, τύχης και διαίσθησης

Τα παιδικά διηγήματα του Αλ.Παπαδιαμάντη ταξινομούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

κοινωνικά

ψυχογραφικά διηγήματα

«μεταφυσικά», επειδή ο θάνατος παρουσιάζεται ως μορφή της μοίρας και συγκυρία υπερφυσικών δυνάμεων,

π.χ. «Η σταχομαζώχτρα», η «Παιδική Πασχαλιά», «Στο Χριστό στο Κάστρο».

3^η και 4^η ενότητες

Η τραγική
ειρωνεία

Το μοιρολόγι της
φώκιας: κύκλος

Η παπαδιαμαντική γλώσσα: αρχαϊζουσα, δημοτική, εκκλησιαστική

- μέλπω = τραγουδώ
- θέλγομαι = γοητεύομαι
- αμφιλύκη = το βραδινό φως, το μούχρωμα
- βόστρυχος = μπούκλα
- θητεύω = υπηρετώ, (μτφ) περνώ
- χράμια = μάλλινα σκεπάσματα
- σκουτιά = μάλλινα ρούχα
- ξεγλυκαίνω = ξεπλένω
- χθαμαλός = χαμηλός
- γήλοφος = λόφος από χώμα, μικρό βουνό.

«ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»
ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

- Πρόκειται για ένα από τα «αθηναϊκά» διηγήματα του συγγραφέα. Ξετυλίγεται σε μια φτωχογειτονιά της Αθήνας του τέλους του 19^{ου} αιώνα (γράφτηκε το 1894).
- **Στόχος** του συγγραφέα είναι να δώσει εικόνες από τις φτωχογειτονιές της Αθήνας και να θίξει τα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με τη φτώχεια.
-

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

«ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

- το ρακένδυτο παιδάκι που ζητιανεύει και είναι αναγκασμένο να δέχεται τα πειράγματα των άλλων (παιδική επαιτεία)
 - τα μεθύσια του πατέρα και η απουσία του από το σπίτι (αλκοολισμός που εμφανίζεται στις εργατικές τάξεις)
 - ο ξυλοδαρμός της γυναίκας από τον άνδρα της, ο στιγματισμός της στη γειτονιά, παρά την αθωότητά της και (σε άλλη περίπτωση) η συμβίωση της γυναίκας με έναν άνδρα έξω από το θεσμό του γάμου (μειονεκτική θέση της γυναίκας στην κοινωνία και εκμετάλλευσή της από τον άνδρα)
 - η εγκατάλειψη της οικογένειας από τον πατέρα (διάλυση της οικογένειας)
 - η πείνα και η φτώχεια (δεινή θέση της εργατικής τάξης)
 - η εκμετάλλευση της φτώχειας από τον ευκατάστατο κουμπάρο (εκμετάλλευση της εργατικής τάξης από «πολιτικάντηδες»).

Πρόσωπα του διηγήματος

«ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

Το παιδί	Ο πατέρας	Η μητέρα	Ο κουμπάρος
Αθώο, αφελές, θύμα της ανευθυνότητας του πατέρα του	Οκνηρός, φυγόπονος, γκρινιάρης, μέθυσος	Εργατική, αφοσιωμένη στην οικογένεια, τίμια, στυλοβάτης της οικογένειας	Καλοζωισμένος, πλούσιος και «ανοιχτοχέρης»
Προκαλεί τη συμπόνια αλλά και την αγανάκτηση για την ανευθυνότητα των υπαιτίων που το έφεραν σε αυτή την άθλια κατάσταση	Ζηλιάρης και βίαιος	Τραγική, γιατί στέλνει το παιδί της να ζητιανέψει και ανέχεται τις επισκέψεις και τα δώρα του κουμπάρου	Άνθρωπος της εξουσίας, με κάποια ιδιοτέλεια στις πράξεις του

Ο αφηγηματικός χρόνος

«ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

- A) Μπάρμπα....Δο μ' κι άλλη μπάρμπα: In medias res (αφήγηση από τη μέση των πραγμάτων)
- B) Δεν ήτο...ο μπακάλης έπταιεν: αναδρομική αφήγηση.
- Γ) Αλλ' ας επανέλθω... την ιστορίαν: πολύ σύντομη επάνοδος στην κύρια αφήγηση
- Δ) Προ εννέα ετών...και χωρίς ραπτικήν μηχανήν: εγκιβωτισμένη αφήγηση (που γίνεται από τον μπακάλη).
- Ε) Έμεινε χωρίς.... πατέρα στο σπίτι! : νέα επάνοδος στην κύρια αφήγηση. Η αφήγηση κλείνει κυκλικά (σχήμα κύκλου).

Εκφραστικά μέσα

«ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

- **Εκφραστικά μέσα**
- **Ειρωνεία:** *δε διέπρεπε πολύ επί φιλοπονία / το Σάββατο πρωί επονούσε αίφνης η μέση του / να σου θέλει το καλόν σου... να σκωτωθής*
- **Αντιθέσεις:** *η οικογένεια ηύξανεν, αλλά το εισόδημα ηλαττούτο.*
- **Συμβολικά ονόματα:** *Μανόλης Φλοεράκης* (= ανεύθυνος), *Γιαννούλα Πολύ-κάρπου* (=καρπερή, με πολλά παιδιά)
- Όλα τα παραπάνω δημιουργούν μια ευχάριστη διάθεση που **αμβλύνει την τραγικότητα** που δημιουργεί η δυστυχία των προσώπων.
-

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ

- **Ο Όλιβερ Τουϊστ (1838)** ήταν ένα παιδί που γεννήθηκε μια νύχτα σε άσυλο. Η μητέρα του ερχόταν από μακριά, κανένας δεν ήξερε από πού. Η φτωχή γυναίκα ξεψύχησε αφού ζήτησε να της δώσουν να φιλήσει το νεογέννητο. Ο μικρός Όλιβερ δεν είχε ούτε καν επίθετο. Του το έδωσε ο παιδονόμος, ο επιστάτης του φτωχοκομείου, ο άκαρδος κ. Μπαμπλ.
- Στα ορφανά που δεν είχαν όνομα τους έδινε επίθετα με αλφαβητική σειρά.
- Τους πρώτους μήνες της ζωής του, ο Όλιβερ τούς πέρασε στο άσυλο των απόρων. Αργότερα τον έστειλαν στο σπίτι της κυρίας Μαν που έπαιρνε από τον Δήμο χρήματα για να μεγαλώνει τα ορφανά.
- Η ζωή στο σπίτι εκείνο ήταν φοβερή για τα παιδάκια. Το περίεργο δεν ήταν που πέθαιναν -και πέθαιναν αρκετά- αλλά που κατάφερναν να ζήσουν και να μεγαλώσουν με τα φαγητά που έτρωγαν και με τα κουρέλια που φορούσαν.

Νέες κατευθύνσεις της Λογοτεχνίας [1]

Κριτική αγωγή στο σύγχρονο πολιτισμό

Δημιουργία «έθνους» αναγνωστών

Σχέση λογοτεχνίας με την ανθρώπινη εμπειρία

Καλλιέργεια επικοινωνιακών δεξιοτήτων

Ανάπτυξη κριτικής

Η λογοτεχνία ως διαπολιτισμικός τόπος

Αναγνώριση του ιστορικού πλαισίου

Αναγνώριση των συμβάσεων του λογοτεχνικού κειμένου

Νέες κατευθύνσεις Λογοτεχνίας [2]

Project

Θεματικές ενότητες

Σενάριο

Φάσεις ανάγνωσης

Εναλλαγή μεταξύ μετωπικής και ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας

Σχέση λόγου και εικόνας

Καλλιέργεια δεξιοτήτων (εδώ: ανίχνευση ομοιοτήτων ή διαφορών κειμένων, ανίχνευση στερεοτύπων, σύγκριση λόγου περί φύλων σε δημοσιογραφικά ή επιστημονικά κείμενα

Παραγωγή πρωτότυπου υλικού και ερμηνειών μαθητών.

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία

- Αθανασόπουλος Βαγγ., *Οι ιστορίες του κόσμου*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2005, σσ. 39-59.
- Ελευθεροτυπία, *Βιβλιοθήκη*, 28-12-2001
- Ζαμπέλιος Σπ., *Πόθεν η κοινή λέξις τραγουδώ; Σκέψεις περί της ελληνικής ποιήσεως*, Αθήνα, 1859, σσ.45-46
- Πολίτης Αλ., *Το δημοτικό τραγούδι. Εποπτικές προσεγγίσεις περνώντας από την προφορική στη γραπτή παράδοση*, μικρά αναλυτικά, 2^η έκδοση, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2011
- Πολίτης Λ., *Ιστορία της ΝΕ Λογοτεχνίας*, Αθήνα 2003, σσ. 171 – 172
- Πολίτου-Μαρμαρινού Ελ., "Ηθογραφία", *Εγκυκλ. Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα*, τόμ. 26, Αθήνα 1984, σσ. 219-221.

*Όπου και να σας βρίσκει το κακό, αδελφοί, όπου και να
θολώνει ο νους σας, μνημονεύετε Διονύσιο Σολωμό και
μνημονεύετε Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη*

Οδ. Ελύτης, Άξιον Εστί

